

ORGANIZACJA I ZASADY FUNKCJONOWANIA FUNDUSZU REZERWY DEMOGRAFICZNEJ

Organisation and functioning of Demographic Reserve Fund

ABSTRACT

The Demographic Reserve Fund is an institution established to stabilize and secure the future of the Polish pension system. This was due to expectations for insolvency regarding to Polish pension system and ageing of the baby boom generation. The aim of the article is to analyse Demographic Reserve Fund's legal status and financial economy. Autor describes the legal form of the Fund, criticizing unacceptable non-professional literature which recognizes Demographic Reserve Fund as a state fund. This article is based on legal provisions concerning the raised matters. The Demographic Reserve Fund has legal personality. The Fund is managed by Social Insurance Institution, which is his authority. Social Insurance Institution shall represent the Fund and manage the funds that are allocated under the Fund. Objectives of the Fund are implemented by ZUS president, ZUS board and Supervisory Board. These institutions have separate competence. In addition, they share control functions with parliament and Supreme Audit Office. The Demographic Reserve Fund is financed with enumerated sources, such as part of contributions to the old-age pension insurance. Fund's resources are intended to achieve profitability and security. In the near future Fund will be probably tested. This is caused by growth of the number of retirees and decreasing numbers of employees in Poland. These developments may cause mobilisation of funds managed by Demographic Reserve Fund.

Keywords: demographic reserve fund – legal status of demographic reserve fund – financial economy of demographic reserve fund – reserve funds

1. UWAGI WSTĘPNE

Niepomyślne prognozy demograficzne następujące pod koniec dwudziestego wieku w Polsce były jednym z głównych powodów wcielenia nowej reformy emerytalnej. Stosunek malejącego wskaźnika urodzeń występującego w latach 90 mający skonfrontować się w przyszłości z ogromnym wyżem demograficznym nastroczał się coraz to bardziej ówczesnemu systemowi emerytalnemu. Spowodowało to powstanie nowej instytucji, mającej na celu zabezpieczenie przyszłego bytu pokolenia urodzonego po drugiej wojnie światowej wobec ciężącego na nich ryzyka nieudolnego zabezpieczenia emerytalnego, ponieważ poprzedniemu systemowi bardzo poważnie zagrażało nadmierne narażenie pokolenia pracującego wydatkami emerytalnymi. Utworzeniu Funduszu Rezerwy Demograficznej przyświecało zapewnienie długookresowej rezerwy w ubezpieczeniu emerytalnym oraz załagodzenie niedoborów środków w funduszu emerytalnym¹. Fundusz Rezerwy Demograficznej był stworzony po to, by gromadzić na nim środki finansowe i je pomnażać w celu ich późniejszego wykorzystania do uzupełnienia przewidywanych braków funduszu emerytalnego, wynikających z przyczyn demograficznych.

Celem niniejszego opracowania będzie omówienie statusu ustrojowego Funduszu Rezerwy Demograficznej, który należy uznać za posiadający osobowość prawną fundusz zarządzany i zorganizowany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Jest on funduszem, którego organem, siedzibą i dysponentem środków jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a który to absolutnie nie powinien być zaliczany do kategorii państwowych funduszy celowych. Ponadto w opracowaniu tym rozważona zostanie także kwestia gospodarki finansowej Funduszu, prowadzonej na podstawie wieloletniej prognozy kroczącej dochodów i wydatków funduszu emerytalnego oraz wskazanie rodzaju i środków zasilających konto Funduszu Rezerwy Demograficznej i ich przeznaczenia na uzupełnienie braków funduszu emerytalnego wynikających z przyczyn demograficznych oraz na nieoprocentowaną pożyczkę w celu wypłaty świadczeń emerytalnych.

Fundusz Rezerwy Demograficznej utworzony został na podstawie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998 roku w celu gromadzenia środków finansowych i ich powielania, służących w przyszłych latach do uzupełniania niedoboru funduszu emerytalnego. Podstawą prawną funkcjonowania Funduszu Rezerwy Demograficznej są trzy akty prawne: Ustawa o syste-

1 J. Jończyk, *Prawo zabezpieczenia społecznego*, Kraków 2006, s. 114.

mie ubezpieczeń społecznych z 13 października 1998 roku², Statut nadany przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej³, Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie lokowania środków Funduszu Rezerwy Demograficznej z dnia 18 września 2018 roku⁴.

2. CHARAKTERYSTYKA STATUSU USTROJOWEGO FUNDUSZU REZERWY DEMOGRAFICZNEJ

Charakterystyka Funduszu Rezerwy Demograficznej oparta jest na szczegółowej analizie artykułów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998 roku. Jego obligatoryjne utworzenie zawarte w artykule 58 ustawy było zaplanowane w celu zabezpieczenia środków płatniczych związanych z wypłatą świadczeń dla osób ubezpieczonych ubezpieczeniem emerytalnym⁵. Pomimo dosadnie wskazanych źródeł zasilania i celów przeznaczenia środków Funduszu Rezerwy Demograficznej należy uargumentować fakt, dlaczego funduszu nie należy zaliczać do grupy państwowych funduszy celowych. Należy w tym celu skupić się na artykule 29 ustawy o finansach publicznych wymieniającym w dwunastu kolejnych ustępach cechy państwowego funduszu celowego. Ustęp pierwszy głosi przede wszystkim, że państwowy fundusz celowy jest tworzony na podstawie odrębnej ustawy, drugi, zgodnie z którym przychody państwowego funduszu celowego pochodzą ze środków publicznych, a koszty są ponoszone na realizację wyodrębnionych zadań państwowych, trzeci, głoszący że państwowy fundusz celowy nie posiada osobowości prawnej oraz na ustęp czwarty, charakteryzującym państwowy fundusz celowy jako wyodrębniony rachunek bankowy, którym dysponuje minister wskazany w ustawie tworzącej fundusz albo inny organ wskazany w tej ustawie⁶. Ustęp pierwszy oraz drugi wymienionego artykułu ustawy o finansach publicznych pokrywa się z cechami Funduszu Rezerwy Demograficznej, ponieważ fundusz ten został utworzony na podstawie odrębnej ustawy, mianowicie chodzi o ustawę o systemie ubezpieczeń społecznych oraz przychody tego funduszu pochodzą ze środków publicznych, w tym pośrednio ze składek emerytalnych wpłacanych przez płatników składek i osoby ubezpieczone. Warunkiem wyłączającym możliwość uznania Funduszu Rezerwy Demograficznej za państwowy fundusz celowy jest fakt, że państwowy fundusz celowy nie może posiadać zdolności prawnej, natomiast Fundusz Rezerwy Demograficznej jest osobą prawną, o czym mówi jednoznacznie artykuł 60 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym Fundusz Rezerwy Demograficznej posiada osobowość prawną⁷.

2 Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych Dz. U. 1998 Nr 137 poz. 887, dalej jako: „u.s.u.s.”.

3 Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lutego 2002 r. w sprawie nadania statutu Funduszowi Rezerwy Demograficznej Dz.U.2002 nr 18 poz. 178

4 Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 września 2018 r. w sprawie lokowania środków Funduszu Rezerwy Demograficznej Dz.U. 2018 poz. 1920

5 Art. 58 u.s.u.s.

6 Art. 29 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240

7 Art. 60 u.s.u.s.

Wszystkie przeanalizowane uprzednio przepisy prowadzą do wniosku, że Fundusz Rezerwy Demograficznej nie jest państwowym funduszem celowym. Jest on bowiem funduszem zarządzanym przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z artykułem 60 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jest on osobą prawną, której to przytaczając treść artykułu 38 Kodeksu Cywilnego przysługuje reprezentacja, osoba prawna działa bowiem przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i opartym na niej statucie⁸. Rozwijając kwestię osobowości prawnej funduszu należy wspomnieć, że statut Funduszu Rezerwy Demograficznej nadaje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w drodze rozporządzenia, organem funduszu jest Zakład, środkami funduszu dysponuje Zakład, Zakład reprezentuje fundusz w sposób określony dla reprezentacji Zakładu w statucie, siedzibą funduszu jest siedziba Zakładu, czyli miasto stołeczne Warszawa, a nazwa FRD jest prawnie chroniona⁹. Należy nadmienić, że przymiot osobowości prawnej przysługuje funduszowi z mocy prawa bezpośrednio, a osobowość prawna funduszu doprowadziła do sytuacji, w której to jedna osoba prawna – Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest organem innej osoby prawnej¹⁰.

Na mocy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dysponentem środków Funduszu Rezerwy Demograficznej jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a zadania dotyczące funkcjonowania funduszu są realizowane przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Zarząd Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Radę Nadzorczą Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wskazane w artykule 72 ustawy jako organy Zakładu¹¹. Stosują one tryb działania wskazany w regulacjach organizacyjnych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie ze statutem Funduszu Rezerwy Demograficznej Prezes Zakładu kieruje działalnością Funduszu Rezerwy Demograficznej realizując zadania określone w ustawie oraz reprezentuje go na zewnątrz¹². Prezes Zakładu dla realizacji zadań z zakresu Funduszu Rezerwy Demograficznej może powierzać określone zadania wskazanym komórkom organizacyjnym Zakładu, na jego rękach spoczywa również zatwierdzanie projektów dotyczących administrowania środkami Funduszu Rezerwy Demograficznej¹³. Zarządowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przysługuje natomiast ta część działań, która nie jest zastrzeżona dla Prezesa Zakładu. Do kompetencji Zarządu dotyczących Funduszu Rezerwy Demograficznej należy: zarządzanie bieżąco funduszami, których dysponentem jest zarząd – w tym FRD, przygotowywanie projektów dotyczących administrowania środkami Funduszu Rezerwy Demograficznej, opracowanie projektu rocznego planu finansowego funduszu oraz przekazanie go w trybie określonym w przepisach dotyczących prac nad projektem budżetu państwa – po zaopiniowaniu

8 Art. 38 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks Cywilny, Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93

9 Art. 60 u.s.u.s.

10 B. Gudowska, *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*, 2014

11 Art. 72 u.s.u.s.

12 § 4 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lutego 2002 r. w sprawie nadania statutu Funduszowi Rezerwy Demograficznej

13 Art. 74 ust. 3 u.s.u.s.

przez Radę Nadzorczą Zakładu – ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego, sporządzanie rocznego sprawozdania finansowego funduszu i przedkładanie je po zaopiniowaniu przez biegłego rewidenta ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego, sporządzanie rocznego sprawozdania z wykonywania planów finansowych funduszu i przedkładanie go po zaopiniowaniu przez Radę Nadzorczą Zakładu ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego oraz sporządzanie wieloletniej prognozy kroczącej dochodów i wydatków funduszu emerytalnego, stanowiącego podstawę gospodarki finansowej Funduszu Rezerwy Demograficznej¹⁴. Natomiast wśród zadań Rady Nadzorczej Zakładu dotyczących kwestii Funduszu Rezerwy Demograficznej należy w szczególności wymienić opiniowanie projektu planu finansowego funduszu oraz sprawozdań z jego wykonania, wybieranie biegłego rewidenta wykonującego badanie rocznego sprawozdania finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej¹⁵.

Omówienie pozycji ustrojowej Funduszu Rezerwy Demograficznej wymaga rozpatrzenia zagadnienia nadzoru nad działalnością Funduszu Rezerwy Demograficznej. Począwszy od najwyższych organów władzy sprawuje go kolejno parlament – uchwalając ustawy określające działanie FRD, przyjmuje on również sprawozdanie z wykonania planu finansowego funduszu oraz informowany jest o jego bieżącej działalności. Minister Pracy i Polityki Społecznej będący ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego wydaje rozporządzenia, takie jak między innymi rozporządzenie w sprawie lokowania środków Funduszu Rezerwy Demograficznej regulujące między innymi dopuszczalne proporcje udziału poszczególnych lokat środków FRD. Najwyższa Izba Kontroli bada działalność funduszu, przeprowadza kontrole dotyczące między innymi wykonywania budżetu państwa w danym roku budżetowym w części 73 – dotyczącej nie tylko Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ale też Funduszu Rezerwy Demograficznej¹⁶. Zarząd Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Rada Nadzorcza również posiadają kompetencje nadzorcze, o których była mowa w poprzedniej części opracowania.

3. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI FINANSOWEJ FUNDUSZU REZERWY DEMOGRAFICZNEJ

Mianem gospodarki finansowej nazywamy ogół czynności związanych z przygotowaniem i realizacją operacji pieniężnych, czyli planowaniem finansowym, gromadzeniem środków pieniężnych, ich wydatkowaniem oraz kontrolą finansową. Najważniejsze znaczenie w wyjaśnieniu problematyki gospodarki finansowej Funduszu Rezerwy Demograficznej ma ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Mówi ona o tym, że gospodarka finansowa Funduszu Rezerwy Demograficznej odbywa się na podstawie wieloletniej prognozy kroczącej dochodów i wydatków funduszu emerytalnego, która to sporządzana jest co trzy lata przez Zarząd Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz publikowana

w Biuletynie Informacyjnym. Należy wspomnieć, że prognoza ta przedstawiana jest Radzie Ministrów do dnia 30 czerwca wraz z opinią aktuarusza, wybieranego z kolei przez Radę Nadzorczą Zakładu¹⁷. Podstawą prognozy są w szczególności założenia dotyczące sytuacji demograficznej, społeczno-ekonomicznej kraju, dotyczące płodności, umieralności, wzrostu gospodarczego, wysokości zarobków, migracji, inflacji, stopy bezrobocia, struktury populacji w podziale na poszczególne grupy zawodowe i grupy niebędące siłą roboczą, wskaźniki waloryzacji składek i świadczeń wypłacanych z ubezpieczeń społecznych. Użycie w ustawie zwrotu „w szczególności” pozwala stwierdzić, że opieranie się przez Zarząd Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w prognozie kroczącej na innych, przydatnych wyznacznikach użytecznych do sporządzenia prognozy kroczącej jest dopuszczalne¹⁸.

Uruchomienie Funduszu Rezerwy Demograficznej zgodnie z ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych mogło nastąpić po 2009 roku¹⁹. Fundusz zasilany jest z kilku wymienionych w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych źródeł. Pierwszym z nich jest odprowadzana przez ZUS część składek na ubezpieczenie emerytalne, w latach 2002 i 2003 część składki wynosiła 0,01 procent podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, od 2004 roku uległa rocznemu podwyższeniu o 0,05 procent podstawy wymiaru składek, a począwszy od 2009 roku wynosi ona 0,35 procent podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne. Drugą kategorią zasilających fundusz środków są środki pochodzące ze zbycia akcji i udziałów należących do Skarbu Państwa w wysokości 40 procent przychodów z ogólnej kwoty brutto w danym roku, pomniejszone o kwoty obowiązkowych odpisów na Fundusz Reprywatyzacji. Trzecią kategorię stanowią środki, stanowiące przychody ze środków funduszu lokowanych w bonach i obligacjach skarbowych i innych papierach wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa, papierach wartościowych emitowanych przez gminy, związki gmin, miasto stołeczne Warszawa, dłużnych papierach wartościowych gwarantowanych przez Skarb Państwa, akcjach i obligacjach zdematerializowanych zgodnie z przepisami ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, obligacjach emitowanych przez spółki publiczne w rozumieniu ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych. Czwartą kategorię stanowią odsetki uzyskane z lokat na rachunkach prowadzonych przez Zakład, a niestanowiących przychodów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Zakładu. Piątą kategorię środków zasilających fundusz stanowią aktywa pochodzące z przeniesienia aktywów, to jest obligacji gwarantowanych przez Skarb Państwa wyemitowanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego na zasadach określonych w ustawie o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym, innych papierów wartościowych opiewających na świadczenia pieniężne, gwarantowane lub poręczane przez Skarb Państwa oraz środków pieniężnych denominowanych w walucie polskiej. Ostatnią już, szóstą kategorię stanowią inne źródła, do których to ustawodawca katego-

14 Art. 74 ust. 2 i 3 u.s.u.s.

15 Art. 75 ust. 2 u.s.u.s.

16 Alicja Gołębiowska, *Funkcjonowanie Funduszu Rezerwy Demograficznej w Polsce – Zasady i zagrożenia*, 2014

17 Art. 61 u.s.u.s.

18 B. Gudowska, *Ustawa o systemie...*

19 Art. 112 u.s.u.s.

rycznie zakazał w ustawie zaliczać środki finansowe pochodzące z umów pożyczek i umów kredytów²⁰. Środki Funduszu mogą być przeznaczone tylko i wyłącznie na uzupełnienie wynikających z przyczyn demograficznych niedoboru funduszu emerytalnego oraz na nieoprocentowaną pożyczkę uzupełniającą środki funduszu emerytalnego na bieżącą wypłatę świadczeń, zapewniającą płynność finansową FUS²¹.

W wyniku wystąpienia negatywnych rezultatów funduszu ustawodawca przewidział gwarancję, ponieważ wypłatę świadczeń emerytalnych z FUS gwarantuje budżet państwa, jednakże nie dopracował on trybu, w jakim mogłoby się to odbyć²². Środki funduszu są lokowane w celu zapewnienia im jak największego bezpieczeństwa i rentowności, czyli osiągnięciu jak najwyższych korzyści²³. Do 31 grudnia 2001 roku fundusz lokował swoje środki w bonach, obligacjach skarbowych oraz innych papierach wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa. Obecnie obowiązujące rozporządzenie w sprawie lokowania środków Funduszu Rezerwy Demograficznej określa obowiązkowe elementy umowy o zarządzanie środkami FRD, dopuszczalne proporcje udziału poszczególnych lokat środków Funduszu, szczegółowy sposób ustalania kosztów bieżącego zarządzania środkami Funduszu oraz inne formy lokowania środków Funduszu: w depozytach bankowych, bankowych papierach wartościowych oraz w formie depozytu u Ministra Finansów. Fundusz po zgromadzeniu środków wyższych niż 250 000 tysięcy złotych może powierzyć zarządzanie środkami uprawnionemu podmiotowi zewnętrznemu, któremu nie może być przeznaczony więcej niż ustawowo określony procent środków FRD²⁴.

4. UWAGI KOŃCOWE

Analiza dogmatyczna ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pozwala wyciągnąć wnioski dotyczące Funduszu Rezerwy Demograficznej. Jest on funduszem zarządzanym przez ZUS, posiadającym osobowość prawną, jego siedzibą jest siedziba Zakładu, który ponadto jest organem funduszu oraz dysponentem jego środków. Głównym zadaniem funduszu jest zebranie i pomnażanie środków finansowych na uzupełnienie braków funduszu emerytalnego. Gospodarka finansowa funduszu odbywa się na podstawie wieloletniej prognozy kroczącej dochodów i wydatków funduszu emerytalnego, koszty bieżącego zarządzania środkami funduszu są finansowane z jego środków, a ustawa wyraźnie wskazuje źródła przychodów funduszu i wykorzystania jego środków, które to mogą być przeznaczone na uzupełnienie braków funduszu emerytalnego wynikających z przyczyn

demograficznych oraz na nieoprocentowaną pożyczkę uzupełniającą środki funduszu emerytalnego na wypłatę świadczeń. Funduszu Rezerwy Demograficznej nie można zaliczyć do katalogu państwowych funduszy celowych w rozumieniu ustawy o finansach publicznych, jego przynależność do sektora finansów publicznych wynika natomiast z tego, że jest zarządzany przez ZUS.

Wnioskując *de lege lata*, Fundusz Rezerwy Demograficznej powstał w wyniku reformy systemu emerytalnego w celu stabilizacji systemu emerytalnego, przyświecało mu zabezpieczenie społeczeństwa na trudne czasy, kiedy to społeczeństwo znacznie się zestarzeje, a po emeryturze sięgnie pokolenie wyżu demograficznego. Fundusz posiada osobowość prawną, a jego organem jest Zakład, który dysponuje jego środkami. Działalność funduszu polega w głównej mierze na gromadzeniu środków pochodzących ze składek na ubezpieczenie emerytalne i z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa. Środki te podlegają lokowaniu zgodnie z rozporządzeniem w sprawie lokowania środków Funduszu Rezerwy Demograficznej z dnia 18 września 2018 roku.

Obecne funkcjonowanie Funduszu Rezerwy Demograficznej staje się coraz częściej tematem dyskusji. Wnioskując *de lege ferenda* należy stwierdzić, że Fundusz Rezerwy Demograficznej potrzebuje zdecydowanych zmian, ponieważ staje się coraz to bardziej narzędziem gry politycznej. Przełom roku 2019 i 2020 postawił Fundusz pod ciężarem opinii publicznej, brano pod uwagę możliwość przeznaczenia części jego środków na program emerytura plus oraz planuje się wpłacać do niego środki z budżetu państwa pochodzące z zablokowanej części ZUS. Starzejące się społeczeństwo w najbliższych latach będzie niejako testem Funduszu, w przekonaniach wielu specjalistów powinno się zwiększyć środki oraz zabezpieczyć Fundusz przed byciem niejako narzędziem gry politycznej. Wielokrotnie w literaturze można natknąć się na pomysł zwiększenia jednego ze źródeł zasilania Funduszu, chodzi konkretnie o odprowadzaną przez ZUS część składki na ubezpieczenie emerytalne, która wynosi obecnie 0.35 procent wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne²⁵.

BIBLIOGRAFIA

1. Gołębiowska A., *Funkcjonowanie Funduszu Rezerwy Demograficznej w Polsce – Zasady i zagrożenia*, 2014
2. Gudowska B., *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*, 2014
3. Jończyk J., *Prawo Zabezpieczenia Społecznego*, 2006

20 Art. 58 ust. 2 u.s.u.s.

21 Art. 59 u.s.u.s.

22 Art. 62 u.s.u.s.

23 Art. 63 u.s.u.s.

24 Art. 64 u.s.u.s.

25 A. Gołębiowska, *Funkcjonowanie Funduszu Rezerwy Demograficznej w Polsce – Zasady i zagrożenia*, 2014